

ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย
จังหวัดพิษณุโลก*

Tradition of Hmong Dress in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai
District Phitsanulok Province

วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล, วรางคณา ทวีวรรณ และเพ็ญนภา แสงโสภา
Vitchupong Worasatkul, Warangkana Taweewan and Pennapha Sangsoda
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pov11196@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ นำเสนอการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก รวบรวมข้อมูลจากในวรรณกรรมต่างๆ และนักวิชาการในชนบทผ่านการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการ ได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Anganalysis) จากการศึกษาพบว่าชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ นั้น มีเรื่องราวและประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ประวัติหมู่บ้านห้วยทรายเหนือ และวิถีชีวิตชาวม้ง 2) ลักษณะการแต่งกาย 3) การแต่งกายในพิธีต่างๆ การแต่งกายแบบดั้งเดิมของชนชาติม้ง บ้านห้วยทรายเหนือ เป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติม้งในหมู่บ้าน และทุกคนยังคงสืบสานประเพณีนี้

คำสำคัญ: การแต่งกายชาวม้ง; นครไทย; บ้านห้วยทรายเหนือ

Abstract

This article presents the dress of the Hmong people in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province. This study aims to: study the dress of the Hmong

*ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: October 5, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

people in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province. Information was collected from rural scholars through informal and formal interviews and use content analysis. In analyzing data in various literature. The study found that the Hmong people of Ban Huay Sai Nuea, tradition of Hmong dress, Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province is divided into 3 steps as follows: 1) History of Huay Sai Nuea Village and way of life of the Hmong people 2) Characteristics of dress 3) Dress in various ceremonies, the traditional dress of the Hmong people in Ban Huay Sai Nuea is a unique culture of the Hmong people in the village, and everyone continues to carry on this tradition.

Keywords: Hmong Dress; Nakhon Thai; Ban Huay Sai Nuea

1. บทนำ

ชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือเป็นชนชาติพันธุ์ที่มีวิธีการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่า มีวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย ชาวม้งยังรักษาประเพณีการแต่งกายของตนเองได้อย่างเหมาะสม จากข้อมูลชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือเดินทางมาอาศัยในจังหวัดพิษณุโลกอย่างไรรั้น มีนักวิชาการ ประสิทธิ์ ลิขิรชา (2548, หน้า 9-10) ได้กล่าวว่า การเดินทางของชาวม้งนั้น มีสามเส้นทางหลักที่บรรพบุรุษชาวม้งอพยพเข้าสู่ดินแดนในปัจจุบัน คือ เส้นทางแรก อยู่บริเวณชายแดนจังหวัดน่านและพะเยา ซึ่งมีดอยภูแวและภูลังกาเป็นหลัก จากนั้นกลุ่มที่เข้ามาทางนี้จึงอพยพโยกย้ายต่อไปยังดอยขุนสถาน (จังหวัดน่านและแพร่) ดอยช้าง ดอยอ่างขาง ภูหินร่องกล้า เขาค้อ และดอยลานสาง หรือดอยระแหง เป็นต้น ส่วนเส้นทางที่สอง นั้นเข้ามาทางเส้นทางผาตั้ง ภูชี้ฟ้า ดอยผาหม่น และที่ราบระหว่างเมืองเชียงของกับเชียงแสน จากนั้นข้ามมาที่ดอยยาว ดอยช้างดอยอ่างขาง ดอยผ้าห่มปก และดอยจ๊กตอก ในบริเวณพม่าปัจจุบัน และก็ข้ามมาที่ดอยเชียงดาว ดอยสุเทพ ดอยอินทนนท์ ดอยป่าอู้ง ดอยหมากพริก เป็นต้น ส่วนเส้นทางที่สามนั้นข้ามแม่น้ำโขงทางตอนบนบริเวณประเทศลาวและพม่า เหนือท่าขี้เหล็ก แล้วจึงลงมาทางขุหัวแม่คำ ซึ่งอยู่ใกล้บ้านหินแตก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มที่เข้ามาเส้นทางนี้เป็นกลุ่มที่เข้ามาที่หลังสุดในช่วงประมาณ พ.ศ. 2480 จากที่กล่าวมา ชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จัดอยู่ในเส้นทางแรกระหว่างภูหินร่องกล้าและเขาค้อ ซึ่งชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือได้อาศัยอยู่ในบริเวณนี้โดยมากอยู่แนวหุบเขาและภูเขาเป็นหลัก

นอกจากนี้ ทิพวรรณ เอี่ยมจันทร์ (2549, หน้า 13) ได้กล่าวว่า ชาวม้งชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงๆ ส่วนใหญ่จะอาศัยพื้นที่ลาดจากยอดเขาอยู่ใกล้กับลำธารรอบๆ ตัวบ้านมักจะมีคอกสัตว์ ยุ่งฉางใส่ข้าวเปลือก ถั่วและข้าวโพด โดยไม่มีรั้วบ้าน ส่วนมากญาติพี่น้องจะปลูกบ้านอยู่ติดๆ กัน ตัวบ้านปลูกคร่อม

อยู่บนพื้นดินที่ทับถมแน่น วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน ผนึ่งกันระหว่างห้องหรือบ้านใช้ลำไม้ไผ่ผ่าคลี่เป็นแผ่น หลังคามุงด้วยหญ้า แต่เสาจะเป็นไม้เนื้อแข็ง แปลเป็นแบบง่าย ๆ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง เนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็น ในตัวบ้านจะมีเตาไฟขนาดเล็กและแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งหรือนอน สำหรับรับแขก จึงกล่าวได้ว่าจากอดีตถึงปัจจุบันชาวม้งโดยมากจะนิยมอาศัยอยู่ตามภูเขาและธรรมชาติ ดังนั้น ชาวม้งบ้านทรายเหนือจึงมีอาชีพหลัก คือ ทำไร่เป็นหลักและเลี้ยงสัตว์รองลงมา เนื่องจากนั้นมีการทำสวนเล็ก ๆ น้อย ๆ ปะปนอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม ชาวม้งบ้านทรายเหนือมีการดำรงชีวิตเป็นแบบเรียบง่าย ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้ชาวม้งมีเรื่องราวทางประเพณีและวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น วัฒนธรรม ประเพณีของการแต่งกายชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือน่าจะเกิดพร้อมกับชนชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งในปัจจุบันนี้ชาวม้งก็ยังรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง ตามยุคตามสมัยใหม่ ดังที่ พระยาอนุนามราชชน (2532, หน้า 45-48) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญของงานในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ้ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ จึงทำให้บรรพบุรุษของชาวม้งยังคงอนุรักษ์และสืบทอดมรดกสู่ลูกหลาน ไม่มีการขาดสาย อีกทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวม้งถือเป็นมรดกที่ถ่ายทอดมาอย่างยาวนาน ซึ่งบรรพบุรุษปลูกฝังให้เยาวชนอนุรักษ์และพัฒนาความสามารถให้เข้ากับยุคสมัยเช่นเดียวกับชนเผ่าอื่น ดังนั้น ชาวม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยทรายเหนือเป็นชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมเฉพาะตัวเอง และปรับให้เข้ากับสังคมยุคเปลี่ยนแปลงโดยไม่ส่งผลกระทบหรือทำให้วัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านสูญหายไป

นอกจากนี้ สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2532, หน้า 12-13) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่มีระยะเวลายาวนานที่สุดในการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของผู้คนนั้นค่อยเป็นค่อยไป แม้เศรษฐกิจ สังคมจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมความเชื่อนั้นพัฒนาได้ช้าที่สุด แต่ยังคงมีอิทธิพลวิถีชีวิตของผู้คนจำนวนมาก และยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการดำรงวิถีชีวิตของมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมมีสองส่วนที่มองเห็นได้ (วัฒนธรรมทางวัตถุ) และส่วนที่มองไม่เห็น (วัฒนธรรมประกอบด้วยความเชื่อหรือค่านิยม) ชาวม้งที่บ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมแบบแผนเดิมของบรรพบุรุษส่วนหนึ่ง และการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ ในที่นี้ส่วนมากจะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากเมืองสู่หมู่บ้านของตนเอง และวัฒนธรรมต่างๆ จากชาติอื่น

อย่างไรก็ตาม ชาวม้งก็ยังรักษาประเพณีของตนเองได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากวัฒนธรรมและประเพณีคือเอกลักษณ์ของชนเผ่าและยังคงมีคุณค่าทางจิตใจต่อชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ สิ่งเหล่านี้ได้สืบทอดเป็นประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน ดังที่ ไชศรี จิตสำราญ และคณะ (2549, หน้า 87-88) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดการปักผ้าผู้สอนจะบอกชื่อลายแก่ผู้เรียน แสดงว่าผู้สอนไม่ได้สอนให้ผู้เรียนปักเป็นอย่างเดียว ยังถ่ายทอดความหมาย ความเป็นมาและลักษณะความสำคัญของแต่ละลายให้กับผู้เรียนอีกด้วยเพราะ

ว่าการปักผ้าของชาวเขาเผ่าม้งไม่มีตำราเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ฉะนั้นผู้สอนถึงถ่ายทอดความเชื่อแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด เพื่อประสพความสำเร็จในการดำรงรักษาการปักผ้าของผู้เรียนในแต่ละลายผู้เรียนจะต้องจดจำชื่อและวิธีการปักการแบบต่างๆ พร้อมทั้งความเชื่อที่มีอยู่ในแบบนั้นๆ ไปด้วย ซึ่งผู้สอนเรียกชื่อกลุ่มลายที่เริ่มสอนนี้ว่า ลายดั้งเดิม ต่อมามีการพัฒนาลวดลายที่แปลกๆ ซึ่งมีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของผู้สวมใส่ ไม่ว่าจะเป็นชาวเขาเองหรือคนในพื้นที่ราบ เช่น ลายผีเสื้อ ลายไก่คู่ ลายดอกไม้ และลายระบำ เป็นต้น บางส่วนถูกดัดแปลงเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของชาวม้งและตกทอดเป็นมรดกมาจากรุ่นบรรพบุรุษจนถึงทุกวันนี้

ดังนั้น จากที่กล่าวมา ชาวเขาเผ่าม้งในประเทศมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่หนึ่งม้งจิวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งดำ นิยมแต่งกายชุดสีดำมากกว่าสีอื่นๆ ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง ชอบตั้งบ้านเรือนอยู่พรหมแดนประเทศไทยและพรหมแดนประเทศลาว มีอาศัยอยู่จังหวัดน่าน เชียงใหม่ เชียงราย และแขวงเชียงขวาง บ้าน 52 (หลักกิโลที่ 52) กลุ่มที่สองม้งเตือหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งขาว ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีแถบผ้าสีขาวติดตามอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาวไม่มีลวดลาย โดยมากแล้วชาวม้งในประเทศไทยจะมีม้งเตือหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งขาวมากกว่าม้งจิวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งดำ ซึ่งชาวม้งที่บ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกนั้นจัดอยู่ในกลุ่มที่สอง

2. ความเป็นของหมู่บ้านห้วยทรายเหนือและวิถีชีวิตของชาวม้ง

ชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือมีผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายสมชาย ศักดิ์เจริญชัยกุล (28 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวว่า ความเป็นของหมู่บ้านห้วยทรายเหนือได้ก่อตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2502 โดยราษฎรอพยพมาจากบ้านป่าซ้อโป ต.หนองกะท้าว อ. นครไทย จ. พิษณุโลก โดยมีนายทอง แซ่ลี เป็นผู้ใหญ่บ้านและนำราษฎรมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยทรายเหนือ และต่อมาปี พ.ศ. 2511 ราษฎรได้อพยพหนีเข้าป่าเพราะความคิดทางการเมืองมีความแตกแยก และได้เข้าร่วมกันพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต่อสู้กับรัฐบาลเป็นเวลา 13 ปี และปีพุทธศักราช 2524 ราษฎรได้ได้เข้ามามอบตัวกับทางกองทัพบกที่ 3 ตามนโยบาย 66/23 ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และได้กลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิมและได้จัดตั้งหมู่บ้านอีกครั้งปีพุทธศักราช 2525 โดยมีนายประวัติ แซ่สงเป็นผู้ใหญ่บ้าน มาถึงปัจจุบันนี้มีนายวัชรินทร์ รัชตะกมลชาติเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีราษฎรอาศัยอยู่ 200 ครัวเรือน มีประชากร 1,342 คน ราษฎรส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 60% นับถือพระพุทธศาสนา 30% และศาสนาพุทธ 10% อย่างไรก็ตาม ราษฎรจะนับถือศาสนาที่แตกต่างกันก็ตามทุกคนในหมู่บ้านก็รักกัน สามัคคีต่อกันเป็นอย่างดี

ชาวม้งบ้านห้วยเหนือมีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายอาศัยอยู่กับธรรมชาติ มีประเพณีการแต่งกายที่สืบทอดต่อ ๆ กันมายาวนาน และมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง การแต่งกายของชาวม้งมีเอกลักษณ์ของตนเอง เสื้อผ้าที่ประดับตกแต่งรวมทั้งลวดลายปักอันหลากหลายล้วนมีที่มาจากแหล่ง

ความเชื่อของธรรมชาติและบรรพบุรุษหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผูกพันอยู่กับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวม้ง ทั้งสิ้น แม้ความเชื่อต่าง ๆ ที่ชาวม้งพยายามสอดแทรกไว้ในการแต่งกายเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของสังคมชาวม้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องหลักคำสอนและความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับบรรพบุรุษและวิญญาณ เป็นต้น การที่ชาวม้งนำความเชื่อต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นสอดแทรกลงในลวดลายบนผืนผ้าที่ประดิษฐ์ประดอยให้บรรจงสอดคล้องกันนั้น เพื่อเป็นการสานต่อความคิดและความเชื่อของสังคมเผ่าม้งได้อย่างสมเหตุสมผล อย่างไรก็ตาม ชาวม้งในหมู่บ้านห้วยทรายเหนือเป็นชาวเขากลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก และมีการปักผ้าเพื่อใช้สวมใส่และขายให้คนอื่น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะการปักผ้าของชาวเขา มีลักษณะและเทคนิควิธีการปักที่เป็นเอกลักษณ์ ดังที่ ชาวม้งบ้านห้วยเหนือยังสอนให้ลูกหลานเห็นความสำคัญ ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้อนุรักษ์วิธีการปักผ้า ตระหนักถึงคุณค่าประเพณีอันงดงามนี้ และก็รู้จักรักและหวงแหนในลวดลายบนผืนผ้า ประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกายของตนเอง ทั้งยังสามารถดำรงรักษารูปแบบวิธีการปักและลวดลายดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณ

ภาพที่ 1 เด็กๆ ขึ้นแสดงในงานปีใหม่ของชุมชนที่หลากหลาย

ดังที่ ชัยโย แซ่หั่ว (30 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวว่า สตรีชาวม้งได้ใช้ต้นไผ่กัญชงที่ผลิตเองมาปักเป็นลวดลายแล้วนำไปย้อมด้วยสีต่าง ๆ หรือนำมาวาดด้วยสีที่เตรียมไว้ ซึ่งคนวาดอยากได้ลวดลายหรืออยากได้รูปแบบใดก็วาดตามใจคนอยากได้นั่นเอง ชาวม้งเลยมีวิธีการผลิตที่เหมือนกับการทำผ้าบาติก และจะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ในเทศกาลปีใหม่ม้ง หรือในวันสำคัญต่าง ๆ เพราะชาวม้งมี

ประเพณี "ใส่เสื้อใหม่ในวันขึ้นปีใหม่ม้ง" เพื่อความเป็นสิริมงคล และโดยเฉพาะสำหรับแต่งชุดม้งให้ผู้เสียชีวิต โดยชาวม้งเชื่อว่า "ถ้าศพไม่ได้แต่งชุดชาวม้ง บรรพบุรุษจะจดจำไม่ได้และไม่ต้อนรับในดินแดนหลังความตาย" ด้วยเหตุนี้สตรีชาวม้งจึงต้องใช้การปักผ้านี้ไปประกอบ ตกแต่ง ปะติดลงบนตัวเสื้อที่สวมใส่ เช่น ปักลวดลายที่บริเวณคอเสื้อ บริเวณปลายแขน บริเวณหน้าอกให้ตัวเสื้อที่สวมใส่มีสันสวยงาม เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและผู้เสียชีวิต

ภาพที่ 2 กระโปรงแบบม้งจ้าวหรือม้งดำ

อย่างไรก็ตาม ชาวม้งขาว ส่วนใหญ่จะใช้ผ้าไหมดิบที่ทำเองมาปักลวดลายต่างๆ บนเสื้อผ้าของชาวม้ง มีความประณีตในการออกแบบและปักลวดลายเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นได้จากกระโปรงที่ทำจากผ้าบาติกที่ทำจากผ้าปัก ลวดลายเหล่านี้จะถูกนำมาตัดเป็นเสื้อผ้าสำหรับเทศกาลปีใหม่หรือวันสำคัญต่างๆ และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องใช้อื่น ๆ เช่น ถุงย่าม กระเป๋าสะพาย กระเป๋าใส่สตางค์ กระเป๋าเป้ กระเป๋าสตางค์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าทุกวันนี้ สตรีชาวม้งก็ยังคงผลิตผ้าใยกล้วย ขี้ผึ้ง ผ้าฝ้าย หรือผ้ากำมะหยี่ ปักบนเสื้อผ้า กระโปรง กางเกง หรือรอบเอว ทำให้เสื้อผ้าที่สวมใส่อายุยืนงาม แต่ปัจจุบันผู้หญิงม้งส่วนใหญ่ไม่ได้ผลิตผ้าฝ้ายหรือผ้าลินินใช้เอง คนส่วนใหญ่จะซื้อจากบริษัท หรือร้านที่ขายผ้าที่มีลักษณะเป็นผ้าฝ้ายหรือผ้ากระสอบแล้วปักลวดลายลงบนผ้า และเครื่องแต่งกายของสตรีม้งเน้นหาผ้าที่ปักง่าย

ประหยัดเวลา และไม่เสียเวลาในการผลิตผ้า อีกทั้งในยุคนี้แนวคิดของผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งก็เปลี่ยนไปมากขึ้น นอกจากนี้สตรีชาวม้งเข้ามาในเมืองเพื่อศึกษามากขึ้น และได้รับวัฒนธรรมจากเมือง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนมุมมองโดยเน้นหาผ้าที่หาง่ายและใส่สบายและสวยงามมากกว่า

3. ลักษณะการแต่งกาย

ลักษณะการแต่งกายของบ้านห้วยทรายเหนือถือว่าเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงทุกวันนี้ จึงกล่าวได้ว่าประเพณีการแต่งกายเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีการแต่งกายที่แตกต่างกัน และชาวม้งนั้นยังมีการแต่งกายแตกต่างกันไประหว่างม้งขาวและม้งเขียว ดังนั้น ไหม แซ่ลี (30 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวถึงลักษณะการแต่งกายม้งขาวหรือม้งเดือจะแบ่งออกเป็นชายและหญิง ดังนี้

1. ลักษณะการแต่งกายม้งขาวหรือม้งเดือ (White Hmong) นั้น จะพบอาศัยอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่, เชียงราย, น่าน, แพร่, พะเยา, ตาก, พิษณุโลก เป็นต้น ซึ่งจะได้ถึงการแต่งกายของชาวม้ง แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ภาพที่ 3 ชุดบุรุษชาวม้งขาว

1.1 การแต่งกายของบุรุษชาวม้ง จะนิยมเสื้อที่ทำจากผ้าใยกล้วยขง ผ้าฝ้ายผ้ากำมะหยี่ หรือผ้าที่มีสีสั่น บุรุษชาวม้งก็จะสวมเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ ชายเสื้อลงไปตามล่างในรูปแบบที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสรีระของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ชาวม้งนิยมซืบลองขอบสาบเสื้อเพื่อสะดวกในสวมใส่ การใช้ซิปนั้นได้รับอิทธิพลเสื้อผ้าในเมือง ส่วนกางเกงจะนิยมสวมใส่กางเกงขาก๊วยหรือกางเกงขาบานออก มีลวดลายสวยงามและพร้อมทั้งใส่ผ้าพันเอวสีแดงหรือสีส้มแล้วแต่ความชอบของแต่ละบุคคล อีกทั้ง

เป็นการคาดทับกางเกงหรือบางคนอาจมีเข็มขัดเงินคาดทับอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้แน่น อย่างไรก็ตาม การสวมใส่เสื้อผ้าชิ้นที่ขึ้นอยู่กับผู้สวมใส่ได้ตกลงกับคนปักผ้า โดยจะกล่าวถึงคนปักผ้า ในที่นี้หมายถึง พ่อ แม่ พี่สาว ป้า น้า อา เป็นต้น ที่สามารถปักผ้าได้และเป็นญาติกัน จากพื้นฐานชีวิตของชาวม้งนั้นบรรพบุรุษจะเน้นการปักผ้าแบบเรียบง่าย ๆ ในการสวมใส่ไม่เน้นสีสันเหมือนยุคใหม่ แต่ถ้าเป็นคนสมัยใหม่นิยมสวมใส่นี้อีกแบบใดก็จะบอกให้คนปักผ้าปักลวดลายลงบนเนื้อผ้าที่มีสีสันสวยงาม โดยเฉพาะหนุ่มๆ สาวๆ จะนิยมผ้าที่มีสีสัน สวยงาม และแปลกใหม่ ฉะนั้นการที่หนุ่มๆ สาวๆ ชาวม้งสวมตัวเสื้อผ้าว่ะไรนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจในเนื้อผ้าแบบไหนด้วย แต่ถ้าเป็นบรรพบุรุษและคนที่แต่งงานแล้วหรือมีอายุมากขึ้นจะนิยมเนื้อผ้าที่มีสีสันน้อยลงหรือไม่มีสีสันเลย

ภาพที่ 4 ชุดสตรีชาวเขาเผ่าม้งขาว

1.2 การแต่งกายของสตรีชาวม้ง ในอดีตนั้น ม้งขาวดั้งเดิมจะใส่ชุดม้งมีด้วยกัน 2 ชุดเท่านั้น คือ จะประกอบด้วย ชุดที่มีเสื้อและกางเกง และอีกชุดก็จะเป็นเสื้อและกระโปรงสีขาวเท่านั้น

ชุดแรกจะมีเสื้อสีดำที่มีแขนยาวและปลายแขนเสื้อมีการปักลวดลายสวยงาม ด้านหน้าของเสื้อจะผ่ากลางและปล่อยسابเสื้อทั้งสองข้าง และจะมีการปักลวดลายและตกแต่งด้วยผ้าสีต่างๆ ส่วนกางเกงจะเป็นสีน้ำเงินหรือสีดำและมีทรงจีน

ชุดที่สอง เสื้อเชิ้ตสีดำลายสวยตรงแขนเสื้อ ด้านหน้าของเสื้อเปิดขึ้นตรงกลาง ชายเสื้อทั้ง 2 ข้างมีลวดลายและสีสันของผ้า ด้านหลังตัวเสื้อต่อกับคอเสื้อ ชาวม้งชาวนิยมสวมเสื้อคอปก หากต้องการดูการออกแบบบนปก พลิกกลับด้าน กระโปรงเป็นสีขาวล้วนและมีจีบรอบขอบ หมวกม้งขาวมีหลายแบบแต่ทรงเหมือนกันหมดแค่คนละสี

ในปัจจุบันนี้ มีการสวมใส่แถบผ้าสีขาวหรือบางชุดจะมีสีฟ้าอ่อนติดทาบอยู่ปลายแขนเสื้อ เอกลักษณ์ของสตรีชาวม้งขาวจะเป็นกระโปรงสีขาว ไม่มีลวดลาย โดยมากกระโปรงสีขาวนี้จะนิยมสวมในโอกาส

พิเศษเท่านั้น เช่น พิธีแต่งงาน ประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น หรือนิยมสวมเสื้อเป็นผ้ากำมะหยี่ ผ้าใยกล้วย ขนผ้าฝ้าย หรือผ้าที่มีสีสัน ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อผ้ามากขึ้นให้สอดคล้องในยุคนี้ ดังที่วิชุงศ์วรศาสตร์กุล (2562, หน้า 20) ได้กล่าวถึงการแต่งกายของสตรีชาวม้งว่าเป็นเสื้อแขนยาว ซึ่งที่ปลายแขนนี้มีการปักลวดลายใส่ด้วย การแต่งกายของสตรีม้งชาว (ม้งเดื่อะ) เดิมจะสวมกระโปรงจีบ รอบตัวสีขาว ล้วนไม่มีการปักลวดลายใดๆ เมื่อสวมใส่จะปล่อยรอยผ้าไว้ มีผ้าแถบสีแดงคาดเอวไว้ชั้นหนึ่ง โดยผูกปล่อยชายเป็นหางไว้ด้านหลังปัจจุบันนิยมใส่กระโปรงสีขาว เฉพาะงานสำคัญเท่านั้น เพราะกระโปรงขาวเปื้อนได้ง่าย จึงหันมานิยมสวมกางเกงทรงจีบกับเสื้อแทนกระโปรง และมีผ้าสีเหลี่ยมผืนผ้ายาวห้อยลงทั้งด้านหน้าและหลัง ผ้านี้ในอดีตจะไม่มีลวดลาย แต่ในปัจจุบันมักจะปักลวดลายสวยงามมีผ้าแถบสีแดงคาดเอว สำหรับเครื่องโพกผมของสตรีม้งชาวนั้นนิยมพันมวยผมคล้อยมาด้านหน้าและใช้ผ้าสีดำโพกผมเป็นวงรอบศีรษะ โดยมีการปักลวดลายไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับอื่นประกอบเพิ่มเติม ซึ่งมักจะสวมใส่กันในงานสำคัญจำพวกเครื่องเงิน กำไลคอ กำไลข้อมือ ตุ่มหู แหวน รวมทั้งเหรียญเงินขนาดต่างๆ ทั้งรูปวงกลม และสามเหลี่ยม ที่ประดับตามเสื้อผ้าแพรพรรณ รวมทั้งสายสะพายปักลวดลายสวยงาม เวลาใช้จะสะพายไหล่เฉียงสลับกันสองข้าง

2. ลักษณะการแต่งกายม้งเขียวหรือม้งจ้าว (Blue Hmong) นั้น จะพบอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, น่าน, แพร่, พะเยา, ตาก, กำแพงเพชร เป็นต้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงการแต่งกายของชาวม้งแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ภาพที่ 5 ชุดบุรุษชาวม้งเขียวในยุคใหม่

2.1 การแต่งกายของบุรุษชาวม้ง นิยมแต่งกายด้วยสีน้ำเงิน แต่ที่นิยมมากๆ คือ ชุดสีดำมากกว่าสีอื่นๆ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้เยาวชนของชาวม้งได้มีโอกาสมาศึกษาหาความรู้มากขึ้น

และบวกกับในปัจจุบันนี้การผลิตผ้าที่หลากหลายจึงสามารถเลือกมาตัดเป็นชุดและปักลวดลายผ้าของชาวม้งลงบนชุดทำให้ดูสวยงามมากขึ้น ทันทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงยุคนี้หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าคนใส่เลือกสีผ้าที่ตนเองชอบนั่นเอง หรือบุรุษชาวเขาเผ่าม้งจะนิยมเสื้อแขนยาวยาวไปจนถึงข้อมือ ซ้ายจนซ้ายสีและผ้าปักลวดลายเด่นชัด ตัวเสื้อลอยอยู่เหนือสะดือเล็กน้อย กางเกงสีเดียวกับเสื้อ มีลักษณะขากว้างมากแต่ปลายขาแคบลง เป้ากางเกงหย่อนลงมาจนต่ำกว่าเข่า ผ้าสีแดงพันรอบเอวกางเกง ผ้าชายทั้งสองข้างปักลวดลายสวยงามด้านหน้าและมักคาดเข็มขัดไว้ จึงได้กล่าวว่า ลักษณะตัวเสื้อจะสั้นและตัดเย็บด้วยลวดลายที่สวยงาม มันมีแขนยาวที่ขลิบด้วยสีน้ำเงิน กางเกงเป็นสีเดียวกับเสื้อ กางเกงมีบริเวณเป้ากว้างยาวลงมาถึงเข่า ขาของผู้ชายพันรอบเอวด้วยผ้าสีแดง ผ้ามีลายห้อยลงมาทั้งสองด้าน ในอดีตผู้ชายบางคนจะใส่เสื้อเปิดไหล่ให้เห็นหน้าท้อง แต่เดี๋ยวนี้อะไรๆ ก็เปลี่ยนไป ผู้ชายจากกลุ่มม้งเขี้ยวส่วนใหญ่สวมเสื้อสีขาวไว้ข้างใต้ ซึ่งหมายความว่าไม่เห็นหน้าท้องของผู้ชายม้งอีกต่อไป

ภาพที่ 6 ชุดสตรีชาวเขาเผ่าม้งเขี้ยว

2.2 การแต่งกายของสตรีชาวม้งเขี้ยว ในอดีตสตรีชาวม้งจะสวมเสื้อผ้าจากผ้าของตนเองนั้น การติดต่อสื่อสารยังไม่เจริญ ชาวม้งจึงยึดถือวัฒนธรรมของตนเองหรือวิถีชีวิตชาวม้งที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นการปักผ้าลงบนเสื้อผ้าต่างๆ และนำไปประดับบริเวณต่างๆ ของเสื้อผ้า โดยมากสตรีชาวม้งเขี้ยวจะสวมเสื้อแขนยาวตัดด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้ากำมะหยี่ สีดำ หน้าผ้า เสื้อผ้าสำหรับโอกาสพิเศษตกแต่งด้วยลายปักที่ค่อยยาวลงมาถึงเอว กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสตรีชาวม้งเขี้ยวหรือม้งม้งจั่วในปัจจุบันนี้ได้มีการใช้ผ้าสีต่างๆ มาปรับใช้ในการปักเสื้อผ้าของตนเองให้สวยยิ่งขึ้นและมีความหลากหลายสีมากขึ้นชายเสื้อยาวจะถูกปิดด้วยกระโปรง เสื้อทั้งสองข้างจะปักหรือขลิบด้วยผ้าสี ตัวกระโปรงจีบรอบมีลวดลายต่างๆ ทั้งปักเป็นสีๆ ที่สวยงาม มีผ้าที่เป็นสีเหลี่ยมผืนยาวปักลวดลายยาวลงมา และมีผ้าสีแดงคาดเอวทับอีก เพื่อความเป็นระเบียบและสวยงาม

ดังนั้น ชาวม้งมีเอกลักษณ์และมีประเพณี วัฒนธรรมที่เด่นสะดุดตาไม่แพ้ชาติพันธุ์อื่นๆ จากเดิมนั้นความเจริญและผลิตผ้ามีน้อย จึงนิยมสวมใส่เสื้อผ้าสีดำเป็นหลัก รองลงมาสีฟ้า แขนยาว เนื่องจากหาง่าย แต่ในปัจจุบันนี้สามารถหาผ้ามาปักผ้าได้มากมายจึงทำให้สตรีชาวม้งและบุรุษชาวเขาเผ่าม้งจะนิยมสวมชุดประจำเผ่าที่สวยงามและหลากสีในงานเทศกาลต่างๆ ของชนเผ่าตนเอง จะตกแต่งเครื่องแต่งกายที่งดงามและสวยงามตามความชอบของตนเอง เช่น ชุดที่ประกอบไปด้วยลวดลายปัก และเครื่องเงินต่างๆ ตามร่างกายที่สวมใส่ ตัวเสื้อนั้นที่ปลายแขนเสื้อจะมีการปักลวดลายที่สวยงาม ตรงขอบแขนเสื้อจะมีการตกแต่งด้วยผ้าที่ต่างสีจากตัวเสื้ออย่างเห็นชัดเจน แต่ด้วยสังคมม้งที่เปลี่ยนแปลงก็มีความหลากหลายของผู้คนที่เกิดการเลียนแบบ (Imitation) การแต่งกายในเมืองมากขึ้น เช่น บางคนสวมใส่กางเกงยีนส์ สวมใส่เสื้อม้ง อย่างนี้เป็นต้น อีกทั้งการจัดงานและหน่วยงานในระดับท้องถิ่น มีบทบาทอย่างเป็นทางการมากขึ้น ในทางหนึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ก็จะมีการแต่งตัวด้วยชุดผ้าต่างๆ ปะปนชุดม้งในพิธีต่างๆ มากขึ้น แต่ในทางเดียวกันก็อาจเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านงานรื่นเริงและการละเล่น

4. การแต่งกายร่วมงานพิธีต่างๆ

สำหรับการแต่งกายของชาวบ้านห้วยทรายเหนือในการร่วมงานพิธีต่างๆ ของชาวม้งนั้น ยั่ว แซ่หยาง (31 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวว่า ชาวม้งจะนิยมสวมใส่เสื้อในงานพิธีอยู่ 2 งานใหญ่ ดังนี้

ภาพที่ 7 ชุดแต่งงานสตรีชาวม้งขาว

ภาพที่ 8 ชุดแต่งงานสตรีชาวม้งเขียว

ภาพที่ 9 ใส่ชุดม้งพิธีกรรมอ้วน่ง

ภาพที่ 10 ใส่ชุดม้งเต้นรำปีใหม่ของชาวม้ง

1. ใส่เฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานของชาวม้ง จะสวมใส่เสื้อผ้าที่มีสีสันสวยงามเพื่อความเป็นสิริมงคลในงานแต่ง ยิ่งถ้าครอบครัวไหนมีฐานะดีก็จะยิ่งสวมใส่ชุดที่มีราคาแพงจะประกอบด้วยเครื่องเงินแท้ บริเวณหมวก บริเวณกำไลคอ ตัวเสื้อก็จะประกอบเงิน บริเวณเอว แต่ถ้าครอบครัวไหนมีพอกินพออยู่หรือลำบากก็จะแต่งชุดที่สามารถหาได้หรือแต่งชุดตามอัตภาพ โดยชาวม้งจะนิยมแต่งงาน ในช่วงระหว่างอายุ 15 ปีขึ้นไป ฉะนั้น เมื่อหนุ่มสาวอายุครบ 15 ปีขึ้นไป ก็เริ่มชอบพอกันและพูดคุยกัน โดยปกติแล้ว หนุ่มๆ จะพยายามพูดคุยกับหญิงสาว ที่ชอบในช่วงเย็น ประมาณ 1 ทุ่มถึง 22.00 น. เด็กผู้ชายบางคนคุยกันข้ามจนถึง 23.00 น. คุยกันสักพักก็จะตกลงใจแต่งงานกันเมื่อพอใจกัน หลังจากแต่งงานแล้ว เด็กหญิงจะย้ายไปอยู่บ้านของเด็กชาย และพวกเขาจะกลายเป็นครอบครัวเดียวกัน นี่คือนิสัยที่ทำในครอบครัวมาช้านาน อย่างไรก็ตาม ชาวม้งมีหลักอยู่ข้อหนึ่งว่า จะไม่เกี่ยวพาราสี หรือแต่งงานกับคนแซ่เดียว หรือตระกูลเดียวกัน เพราะถือเป็นพี่น้องกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยการสังคมเปลี่ยนแปลงและทำให้เยาวชนชาวเขาเผ่าม้งได้มีโอกาสมาทำงานในเมืองขึ้นและก็ได้ลงมาเรียนหนังสือมากขึ้นตามลำดับ จึงทำให้การแต่งงานในยุคนี้ไม่เป็นไปตามหลักการดั้งเดิมเท่าที่ควร เนื่องจากเยาวชนไม่สนใจในการแต่งงานเร็วนั่นเอง

2. ใส่ร่วมงานพิธีทั่วไปของชาวม้ง เป็นการสวมใส่ชุดม้งไปร่วมงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไป งานร้องเพลงที่โบสถ์ (เนื่องจากชาวม้งในหมู่บ้านห้วยทรายเหนือนับถือศาสนาคริสต์) งานขึ้นบ้านใหม่ งานเลี้ยงส่งงานประเพณีขึ้นปีใหม่ งานศพ เป็นต้น ชาวม้งโดยมากแล้วในอดีตจะนิยมสวมใส่ชุดสีดำมากกว่าในสีอื่นๆ ถึงแม้จะไปร่วมงานมงคลก็ใส่ชุดสีดำและชุดที่มีสีบนเสื้อผ้าไม่สดใส เนื่องจากเน้นการแต่งตัวด้วยความเรียบง่ายเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้เยาวชนส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากเมืองสู่หมู่บ้านเริ่มมีการใส่เสื้อผ้าชุดสีขาวและสีดำไปร่วมงานศพมากขึ้นและยังค่อยๆ ทำให้ผู้เฒ่าส่วนหนึ่งได้ทำตามคนรุ่นเหล่านี้ที่เป็นลูกหลานของชาวม้ง อย่างไรก็ตาม คนรุ่นใหม่ของชาวม้งยังเน้นการรักษาประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือเอาไว้ โดยการสวมใส่ร่วมงานต่างๆ ที่เป็นจุดเด่นคือการสวมใส่ในช่วงปีใหม่ม้งชาวม้งทุกคนจะสวมเสื้อชุดที่สวยงามที่สุดออกมาเล่นปีใหม่และเลือกคู่ครองของตนเอง

5. สรุป

ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ชาวม้งอาศัยอยู่ที่บ้านห้วยทรายเหนือและมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และการอนุรักษ์ประเพณีของตนเองอย่างเหนียวแน่น ดังที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2537, หน้า 26) ได้กล่าวว่า การปักผ้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้ 1) สิ่งนั้น (Object) จะต้องเป็นผลงานของช่างนิรนามทำขึ้นเพื่อให้สอยในชีวิตประจำวัน ความงามที่ปรากฏเกิดจากความพยายามของช่างที่ฝึกฝนและผลิตงานนั้นสืบต่อมาหลายชั่วอายุคน 2) สิ่งนั้นมีรูปแบบง่ายๆ มีความงามที่เกิดจากวัสดุธรรมชาติและผ่านการใช้สอยมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน 3) สิ่งนั้นโดยทั่วไปจะเกิดความงามจากการฝึกฝนและทำซ้ำๆ กัน 4) สิ่งนั้นมีความเป็นธรรมชาติปรากฏอยู่มากกว่าความเป็นศิลปะเพื่อศิลปะ ฉะนั้น จากคำนิยามของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน พอจะสรุปการปักผ้าของชาวเขาเผ่าม้งว่าแตกต่างไปจากผ้าปักของชาวเขาเผ่าอื่นๆ ซึ่งประเพณีการแต่งกายชาวม้งส่วนใหญ่ผ้าปักจะเน้นการปักเพื่ออนุรักษ์และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านและร่วมสังคมกับสาธารณะชน การใส่เสื้อผ้าของชาวม้งระหว่างผู้สูงอายุและหนุ่มสาวแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถมองด้วยสายตาได้ถึงลวดลายบนเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน เนื่องจากการใส่เสื้อผ้าของผู้สูงอายุจะไม่เน้นสีสันมากนัก ส่วนของหนุ่มสาวจะเน้นสีสันและลวดลายใหม่ๆ

ดังนั้น จึงถือได้ว่าการปักเสื้อผ้าและเครื่องประดับที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวม้ง ล้วนมาจากแหล่งพื้นที่ที่อาศัยหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพวกเขาทั้งสิ้น ความเชื่อต่างๆ ที่ชาวเขาเผ่าม้งพยายามสอดแทรกไว้ในลายปักบนผืนผ้าแต่ละลายนั้นเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของคนในสังคมชาวม้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักคำสอนและความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษบันดาลว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ หรือขอจากผีบรรพบุรุษแล้วได้ผลสำเร็จก็จะเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษต่อไป ฉะนั้น ศิลปะบนผืนผ้าของชาวม้ง มีทั้งการปัก การเย็บผ้า และการเขียนเทียน ที่สตรีชาวม้งทุกคนต้องเรียนรู้วิธีการปักผ้าจากมารดาของตนตั้งแต่อายุยังไม่ถึงสิบปีต้องเรียนรู้การปัก การเย็บผ้า และการเขียนเทียนจากพ่อแม่ของตนเอง เพื่อที่สามารถต่อยอดและอนุรักษ์ต่อไป ส่วนใหญ่ผ้าปักม้งจะทำจากผ้าฝ้ายทอม้งและผ้าใยกล้วยซึ่งหลักในการปักผ้าม้งประกอบด้วยการปักแบบกากบาท การปักเลียนแบบธรรมชาติและปักแบบเย็บปะติด ลวดลายบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ ลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังเน้นถึงความวิจิตรงดงามแล้วยังสะท้อนสถานภาพของวัยผู้ใช้ เช่น วัยหนุ่มสาวจะนิยมผ้าที่มีลวดลายสวย มีสีสันสดใส เหมาะกับวัย ส่วนผู้สูงอายุนิยมใช้ผ้าที่มีลวดลายปักไม่สีสันสดใสมากนัก สีส้มๆ ไม่ค่อยสดใส การปักผ้าจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวม้งและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากที่กล่าวมา ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ก็ยังดำรงอยู่ได้เนื่องจากการปลูกฝังนิสัยจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานในสมัยนี้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้เขียนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ 2 ประเด็น คือ 1) การสร้างจิตใต้สำนึกในการแต่งกายโดยการปฏิบัติให้ดู ปฏิบัติให้เห็น สามารถทำให้ลูกหลานของชาวม้งนั้นสามารถแต่งกายดั้งเดิมได้ 2) การปล่อยให้ลูกหลานปักลวดลายผ้าที่ชอบแล้วนำมาปักลงบนเสื้อผ้าที่ตนเองอยากใส่และถือว่าการสร้างลวดลายใหม่ๆ อยู่เสมอ ทั้งยังเป็นการสร้างให้ลูกหลานกล้าแสดงออกโดยการนำความรู้ใหม่ๆ จากเมืองมาพัฒนาการปักผ้าให้เป็นลวดลายใหม่จนทำให้สามารถการรักษาการแต่งกายของชาวม้งไว้ได้อย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้ ภาพนี้เป็นลายที่ดัดแปลงมาจากลวดลายดาวดั้งเดิมและนำดอกเข็มที่มีลักษณะแหลมเหมือนเข็มมาปักเป็นยอด สื่อถึงความฉลาดของคนยุคใหม่ ส่วนสีสันทันขึ้นอยู่กับผู้ที่ปักชอบสีอะไรก็จะปักตามความพอใจ ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ไชศรี จิตสำราญ และคณะ. (2549). ศึกษาความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายปักบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิพวรรณ เอี่ยมจันทร์. (2549). ภูมิปัญญาการใช้ประยุกต์และอนุรักษ์พืชสมุนไพรของชาวม้งในตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2548). *มั่งหลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม.
- พระยาอนุนามานราชชน. (2537). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล. (2562). เล่าเรื่องความเชื่อในวิถีชีวิตถิ่นชาวเขาเผ่าม้งบ้านภูทับเบิก จังหวัด เพชรบูรณ์. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนา สังคมสู่ความยั่งยืน, 20 กรกฎาคม 2562*, (หน้า 1267-1277). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2557). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์การพิมพ์.
- สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. (2532). *วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

